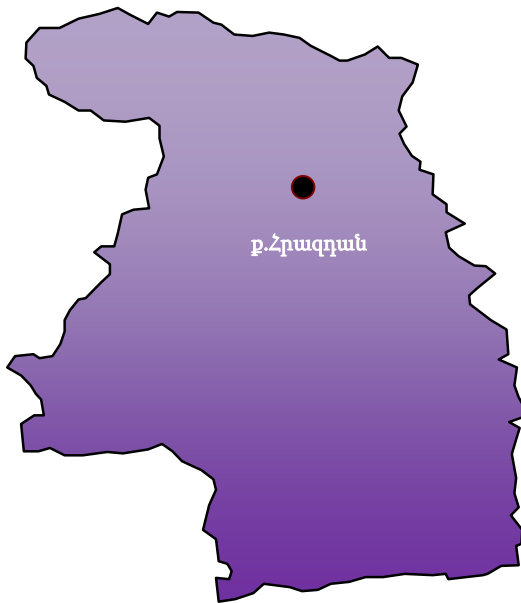

ՀՀ ԿՈՏԱՅՔԻ ՄԱՐԶ

Մարզկենտրոնը՝

ք. Հրազդան

Տարածաշրջանները՝

Հրազդան,

Կոտայք,

Նաիրի

Քաղաքները՝

Հրազդան,

Աբովյան,

Չարենցավան,

Եղվարդ,

Բյուրեղավան,

Նոր Հաճն,

Ծաղկաձոր

Տարածքը	2 086 քառ.կմ
ՀՀ տարածքում մարզի տարածքի տեսակարար կշիռը	7.0 %
Քաղաքային համայնքներ	7
Գյուղական համայնքներ	60
Քաղաքներ	7
Գյուղեր	62
Բնակչության թվաքանակը 2013թ. տարեվերջին	255.0 հազ.մարդ
<i>այդ թվում՝</i>	
քաղաքային	138.2 հազ.մարդ
գյուղական	116.8 հազ.մարդ
ՀՀ բնակչության ընդհանուր թվաքանակում մարզի բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը, 2013թ.	8.5%
Քաղաքային բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը	54.2%
Գյուղատնտեսական նշանակության հողեր	154 639.2 հա
այդ թվում՝ վարելահողեր	37 818.7 հա

ՀՀ Կոտայքի մարզը գտնվում է հանրապետության կենտրոնում: Այն հարավ-արևմուտքից սահմանակից է մայրաքաղաքին, արևմուտքից՝ ՀՀ Արագածոտնի, հյուսիսից՝ Լոռու, հյուսիս-արևելքից՝ Տավուշի, արևելքից՝ Գեղարքունիքի և հարավից՝ Արարատի մարզերին:

ՀՀ Կոտայքի մարզի տարածքով են հոսում Հրազդան և Ազատ գետերը: **Հրազդան գետը** (նախկին անվանումը՝ Զանգու) Արաքս գետի ձախ վտակներից է (երկարությունը՝ 141 կմ): Գետի համակարգում կա 340 վտակ, որոնցից 25-ն ունեն 10 կմ-ից ավելի երկարություն: Գետի խոշոր վտակներից են Մարմարիկը, Ծաղկաձորը, Արայի գետը, Գետառը:

Ազատ գետը նույնպես Արաքսի ձախ վտակներից է (երկարությունը՝ 55 կմ): Սկիզբ է առնում Գեղամա լեռնաշղթայից (հիմնականում սնվում է ստորերկրյա ջրերով): Գետի ջրերն օգտագործվում են հիմնականում ոռոգման նպատակով:

Մարզը հարուստ է հանքային ջրերով, դրա վկայությունն են «Բջին» և «Արգնի» հանքային ջրերը:

Մարզի տարածքում են գտնվում Գեղամա լեռների փեշերը, Ծաղկունյաց լեռնաշղթան, Հատիս և Արայի լեռները: Հատիս լեռը (նախկին անվանումը՝ Շամիրամի) կոնաձև հրաբխային զանգված է (բարձրությունը՝ 2 528 մ): Լեռը ծածկված է մարգագետնատափաստանային բուսականությամբ:

Արայի լեռը (բարձրությունը՝ 2 577 մ)՝ հանգած հրաբխային զանգված է, գտնվում է Արագած լեռից արևելք՝ Քասախ և Հրազդան գետերի միջև:

Մարզի հարթավայրերն են՝ Եղվարդի հարթավայրը (գտնվում է ծովի մակերևույթից 1 200 – 1 300 մ բարձրության վրա) և Հրազդանի սարահարթը (ծովի մակերևույթից՝ 1 700 – 1 800 մ բարձրության վրա):

Մարզի տարածքի կենտրոնական մասով անցնում են երկրի համար առանցքային նշանակություն ունեցող Երևան–Հրազդան–Սևան ավտոմայրուղին և Երևան–Հրազդան–Իջևան երկաթգիծը:

2013թ.-ին **մարզի տնտեսության** հիմնական ճյուղերի տեսակարար կշիռները ՀՀ համապատասխան ճյուղերի ընդհանուր ծավալում կազմել են.

- արդյունաբերություն՝ 13.4 %,
- գյուղատնտեսություն՝ 6.1 %,
- շինարարություն՝ 6.4 %,
- մանրածախ առևտուր՝ 3.1 %,
- ծառայություններ՝ 3.5 %:

ՀՀ Կոտայքի մարզը համեմատաբար զարգացած ու բազմաճյուղ տնտեսություն ունեցող մարզերից է:

Մարզի տնտեսության ընդհանուր ծավալում գերակշռողն **արդյունաբերությունն է**: Մարզը բացառիկ դեր ունի հատկապես էներգետիկայի բնագավառում: Այստեղ են գտնվում էլեկտրաէներգիայի արտադրության 2 խոշոր կազմակերպություն:

Մարզի արդյունաբերության մյուս հիմնական ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ առավել զարգացած են հետևյալ ճյուղերը.

- ա) սննդամթերքի և ըմպելիքի արտադրություն (մսի և մսամթերքի մշակում և

պահածոյացում, մրգերի և բանջարեղենի մշակում և պահածոյացում, կաթնամթերքի, ալյուրի, ըմպելիքի արտադրություն),

բ) ոչ մետաղական հանքային այլ արտադրանքի արտադրություն (ապակու և դրանից պատրաստվող իրերի արտադրություն, ցեմենտի արտադրություն),

գ) մետաղագործական արդյունաբերություն և մետաղե արտադրատեսակների արտադրություն (պողպատի և թուջի ձուլում),

դ) կահույքի արտադրություն, այլ կատեգորիաների մեջ չմտցված պատրաստի իրերի արտադրություն (ոսկերչական իրերի և կից ապրանքների (ադամանդի) արտադրություն):

Մարզի գյուղատնտեսությունը մասնագիտացած է թռչնաբուծության մեջ: Մարզի տարածքում են գործում հանրապետության 3 խոշոր թռչնաֆաբրիկաներ:

Բեռնաուղևորափոխադրումները մարզում իրականացվում են ավտոմոբիլային տրանսպորտով և էլեկտրա-տրանսպորտով (ճոպանուղի):

Արմյան քաղաքը (2013թ. տարեվերջին՝ 44.0 հազ. բնակիչ) գտնվում է Երևանից 18 կմ հեռավորության վրա: Հանրապետության ամենաարագ աճող քաղաքներից է, արդյունաբերական խոշոր կենտրոններից մեկը:

Քաղաքի արդյունաբերության հիմնական ուղղությունը **մշակող արդյունաբերությունն է**, որի մեջ գերակշիռ տեղ է զբաղեցնում զարեջրի արտադրությունը:

Բյուրեղավան քաղաքի (2013թ. տարեվերջին՝ 9.5 հազ. բնակիչ, գտնվում է Երևանից 24 կմ հեռավորության վրա) արդյունաբերության հիմնական ուղղությունը **մշակող արդյունաբերությունն է**, որի մեջ գերակշիռ տեղ է զբաղեցնում ոչ մետաղական հանքային և այլ արտադրանքի արտադրությունը (ապակե տարայի, ճենապակուց և հախճապակուց տնտեսական կենցաղային արտադրատեսակների արտադրություններ):

Եղվարդ քաղաքը (2013թ. տարեվերջին՝ 11.8 հազ. բնակիչ) գտնվում է Արայի լեռան հարավային ստորոտում, հեռավորությունը Երևանից 18 կմ է:

Քաղաքի **արդյունաբերության** հիմնական ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ հատկապես առանձնանում է սննդամթերքի և ըմպելիքի արտադրությունը (թորած ալկոհոլային խմիչքների (կոնյակի), կաթնամթերքի, կաշվե արտադրատեսակների և կոշկեղենի արտադրությունը):

Քաղաքի տնտեսական կյանքում էական դեր ունի նաև **գյուղատնտեսությունը**, որի մեջ հիմնական ուղղությունը հացահատիկի մշակությունն է:

Նոր Հաճն քաղաքի (2013թ. տարեվերջին՝ 9.4 հազ. Բնակիչ, հեռավորությունը Երևանից 30 կմ է) արդյունաբերության հիմնական ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ գերակշիռ տեղ ունի կահույքի և ուրիշ խմբավորումներում չներառված այլ արտադրատեսակների արտադրությունը (ոսկերչական արտադրատեսակների (ադամանդի) արտադրությունը):

Հրազդան քաղաքի (2013թ. տարեվերջին՝ 41.8 հազ. բնակիչ) հեռավորությունը Երևանից 50 կմ է: Գտնվում է Հրազդան գետի վերին հոսանքի ձախ ափին: Հայտնի է որպես արդյունաբերական կենտրոն: Այստեղ է գտնվում Հրազդանի ՋԷԿ-ը, որը հզորագույնն է ՀՀ-ում: Արդյունաբերության մյուս ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ գերակշիռ տեղ ունի ոչ մետաղական հանքային և այլ արտադրանքի արտադրությունը (մասնա-

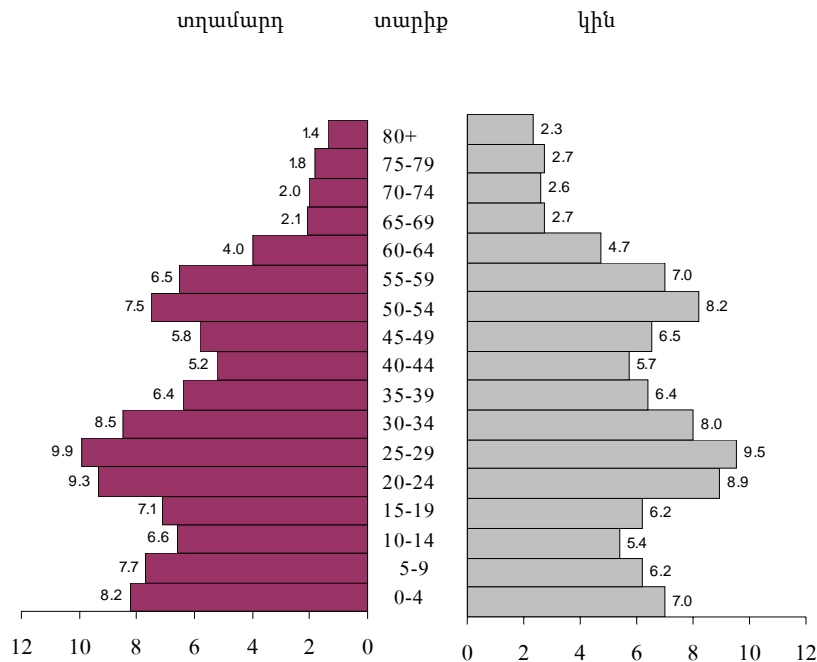
վորապես՝ ցեմենտի արտադրություն):

Չարենցավան քաղաքը (2013թ. տարեվերջին՝ 20.5 հազ. բնակիչ) գտնվում է Երևանից 36 կմ հեռավորության վրա, Հրազդան գետի ձախ ափին: 1953թ. ՀԷԿ-ի շինարարության ավարտից հետո քաղաքում կառուցվեցին մի շարք խոշոր արդյունաբերական ձեռնարկություններ և Չարենցավանը դարձավ հանրապետության կարևոր արդյունաբերական կենտրոն:

Քաղաքի արդյունաբերության հիմնական ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ գերակշիռ տեղ ունի մետաղագործական արդյունաբերությունը և պատրաստի մետաղե արտադրատեսակների արտադրությունը (պողպատի և թուջի ձուլում):

Ծաղկաձոր քաղաքի (2013թ. տարեվերջին՝ 1.2 հազ. բնակիչ, գտնվում է Երևանից 55 կմ հեռավորության վրա) կլիման մեղմ է և առողջարար: Առողջարանային քաղաք է:

ՄՇՏԱԿԱՆ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆՆ ԸՍՏ ՏԱՐԻՔԱՅԻՆ ԽՄԲԵՐԻ, 2014թթ. հունվարի 1-ի դրությամբ

ՄԱՆՐԱԾԱՆ ԱՌԵՎՏՐԻ ՕԲՅԵԿՏՆԵՐ

	Քանակը				
	2009	2010	2011	2012	2013
Մանրածախ առևտրի օբյեկտներ, ընդամենը	1 618	1 635	1 587	1 545	1 347
<i>այդ թվում՝</i>					
խանութներ	711	747	792	841	804
կրպակներ	848	826	735	645	484
գյուղատնտեսական արտադրանքի շուկաներ	3	3	3	2	2
սպառողական ապրանքների շուկաներ	5	6	5	5	5
առևտրի այլ օբյեկտներ	51	53	52	52	52

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

	Քանակը				
	2009	2010	2011	2012	2013
Պետական նախադպրոցական	50	50	48	52	54
Պետական հանրակրթական	105	105	104	104	104
Ոչ պետական հանրակրթական	3	1	1	1	1
Երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	25	24	24	24	24
Պետական նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) ուսումնական ¹	6	6	6	6	6
Պետական միջին մասնագիտական ուսումնական	6	6	6	6	6
Ոչ պետական բարձրագույն ուսումնական	2	2	2	2	2

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐ

Համայնքի անվանումը	Բնակավայրի անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2014թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ *
Հրազդան	ք. Հրազդան	41 764
Աբովյան	ք. Աբովյան	44 021
Չարենցավան	ք. Չարենցավան	20 470
Եղվարդ	ք. Եղվարդ	11 792
Բյուրեղավան	ք. Բյուրեղավան	9 483
Նոր Հաճն	ք. Նոր Հաճն	9 367
Ծաղկաձոր	ք. Ծաղկաձոր	1 250

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐ

	Համայնքի անվանումը	Բնակավայրի անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2014թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ**
1	Այափարս		2 336
2	Ակունք		2 194
3	Աղավնաձոր		1 287
4	Առինջ		5 901
5	Արագյուղ		1 140
6	Արամուս		3 711
7	Արգել		3 351
8	Արզական		2 752
9	Արզնի		2 467
10	Արտավազ	•Արտավազ •Փյունիկ	1 102
11	Բայառույիտ		3 535
12	Բջնի		2 888
13	Բուժական		1 748

¹ Ներառյալ այն միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունները, որոնք իրականացնում են նախնական (արհեստագործական) ծրագիր:

	Համայնքի անվանումը	Բնակավայրի անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2014թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ**
14	Գառնի		7 494
15	Գեղաղիբ		738
16	Գեղաշեն		3 998
17	Գեղարդ		379
18	Գետամեջ		786
19	Գետարգել		845
20	Գողթ		2 055
21	Զառ		1 534
22	Զովաշեն		170
23	Զովունի		5 641
24	Զովք		1 023
25	Զորավան		1 656
26	Թեղենիք		583
27	Լեռնանիստ		2 864
28	Կաթնաղբյուր		741
29	Կամարիս		2 422
30	Կապուտան		1 275
31	Կարենիս		859
32	Կոտայք		2 001
33	Հանքավան		103
34	Հատիս		295
35	Հացավան		620
36	Զորաղբյուր		2 553
37	Մայակովսկի		2 140
38	Մարմարիկ		862
39	Մեղրաձոր	• Մեղրաձոր • Գոռգոչ (Կորյուն)	2 622
40	Մրգաշեն		2 187
41	Նոր Արտամետ		1 207
42	Նոր Գեղի		6 089
43	Նոր գյուղ		1 531
44	Նոր Երզնկա		1 874
45	Նուռնուս		632
46	Ողջաբերդ		1 019
47	Պռոշյան		5 594
48	Պտղնի		1 628
49	Ջրաբեր		447
50	Ջրառատ		571
51	Ջրվեժ		6 408
52	Սարայանջ		373
53	Սոլակ		2 483
54	Սևաբերդ		286
55	Վերին Պտղնի		730
56	Քաղսի		2 481
57	Քանաքեռավան		3 720
58	Քասախ		5 721
59	Քարաշամբ		700
60	Ֆանտան		1 080

**ՀՀ ԿՈՏԱՅՔԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ 10 000 ԲՆԱԿԻՉ ՈՒՆԵՑՈՂ ՀԱՄԱՅՆՔԻ
ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՄԻ ՇԱՐՔ ԲՆՈՒԹԱԳՐԻՉՆԵՐ, 2013թ.**

	Ընդամենը	նրանցից՝	
		կանայք ¹	տղամարդիկ ¹
Բնակչությունը, մարդ	10 000	5 151	4 849
Ծնվածներ, մարդ	143	68	75
Մահացածներ, մարդ	88	42	46
Ամուսնություններ	64	X	X
Ամուսնալուծություններ	11	X	X
Մեկ բնակչի ապահովվածությունն ընդհանուր բնակավայրերում, քառ.մ	28.0	X	X
Կրթության ոլորտ, հաճախումը կրթօջախներ, մարդ՝			
նախադպրոցական	251	123	128
հանրակրթական	1 315	629	686
երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	154	102	52
նախնական մասնագիտական (արհեստագործական)	28	7	21
միջին մասնագիտական	52	21	31
բարձրագույն մասնագիտական	16	9	7
Առողջապահության ոլորտ՝			
հաճախել են պոլիկլինիկա տարվա ընթացքում (հաճախումների քանակը)	33 640	...	...
Մարզիկներ, մարդ	187	15	172
Զբաղվածներ, մարդ	3 958	1 618	2 340
նրանցից՝ գիտական հիմնարկներում	0.0	0.0	0.0
նրանցից՝ գիտության դոկտոր	0.0	-	0.0
գիտության թեկնածուներ	0.0	0.0	0.0
ուսուցիչներ	124	106	18
բժիշկներ	19	...	...
միջին բուժանձնակազմ	44	...	...
Գործազուրկներ, մարդ	1 013	413	600
Սոցիալական ապահովության ոլորտ			
ընդամենը կենսաթոշակառուներ, տարեվերջի դրությամբ, մարդ	1 537	...	...
աղքատության ընտանեկան նպաստ և միանվագ դրամական օգնություն ստացող ընտանիքներ	379	X	X
Հաճախումների քանակը տարվա ընթացքում			
գրադարան	20 127	...	...
թատրոն	-	-	-
համերգ	-	-	-
թանգարան	489	...	...
Իրավական ոլորտ			
հանցագործության դեպքերի քանակը, տարվա ընթացքում	55	X	X
այդ թվում՝ նշ մեծ ծանրության	24	X	X
միջին ծանրության	20	X	X
ծանր	10	X	X
առանձնապես ծանր	1	X	X

¹ Ցուցանիշները հաշվարկային են: